

Підтримання талановитої дитини батьками

Позитивних результатів у розвитку можна досягнути лише тоді, коли буде створено умови для реалізації творчого потенціалу кожної дитини. Важливо допомогти дитині пізнати себе, свої здібності, нахили, допомогти їй накреслити індивідуальну програму свого розвитку на більш чи менш віддалену перспективу з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей. На жаль, не всі педагоги та батьки можуть вчасно помітити обдарованість своєї дитини і створити відповідні умови для її розвитку. Багато психологічних проблем обдарованих дітей обумовлені ставленням батьків до самого факту обдарованості їхньої дитини.

Одна з головних психологічних проблем обдарованих дітей полягає в тому, що в них бачать дітей лінивих, упертих, інколи аномальних, «не від світу цього». Ранній та незвичайний розвиток дитини не помічають батьки з низьким рівнем освіти або невисоким загальним культурним розвитком. У сім'ях, де дитина є єдиною або навпаки, всі діти мають особливі здібності, теж нерідко «упускають» обдаровану дитину, тому що її нема з ким порівнювати.

Інший варіант - батьки опираються визнанню своєї дитини обдарованою. Але коли батьки «заплющують очі» на особливі здібності дітей, вони однак продовжують впливати на взаємини дитини з тими, хто поруч. Тоді дитині самостійно доводиться розбиратися у складних ситуаціях. Почуття провини, неприйняття себе, бажання «бути як усі» можуть утруднювати чи навіть нівечити розвиток особистості.

Батьки можуть відчувати провину через те, що, як їм здається, вони не до кінця чи не так, як потрібно, виконують свої обов'язки стосовно обдарованої дитини. Найчастіше це пов'язано з соціально-економічним статусом сім'ї - розвиток дітей, їх навчання коштує грошей і чималих. У такій ситуації й діти можуть відчувати провину через те, що батьки змушені надмірно напружуватися.

Можливо, це одна з причин приховування дітьми своїх здібностей. Трапляється, що батьки бачать обдарованість там, де її немає. Особливо, коли вони самі талановиті в якій-небудь сфері. Вони очікують від дитини обдарованості й бачать бажане. Прес батьківських очікувань - надмірний тягар для дитини. Відома фраза про те, що обдарована дитина обдарована в усьому, - неточна. І стосовно дітей, мабуть, неправильна. Непропорціональність у розвитку - істотна проблема для обдарованих дітей. Явні чи видатні здібності можуть виявлятися в якійсь одній сфері (наприклад, у математиці), водночас розвиток іншої сфери (наприклад мовлення) може бути нижчим від норми. Обдарованість може виявлятися в позашкільній діяльності, а в школі така дитина буває «середнячком», а то й нижче «середнячка». Обдаровані діти виявляють надмірну наполегливість у бажанні отримати результат. Висока захопленість справою, яка вдається, швидко може призвести до завищених особистісних стандартів і внутрішньої невдоволеності: бути у всьому досконалим - неможливо. Оцінюючи свою роботу дорослими мірками, дитина опиняється в ситуації фрустрації, відчуває тривогу та недитячі переживання. Хоча, з іншого боку, це може бути варіантом «мук творчості». Всі ці переживання можуть посилитись, якщо очікування дорослих, особливо батьків, надто великі. Можливо, дитина сприйматиме себе як невдачу, тобто є вірогідність формування заниженої самооцінки, тоді як завищено рівні домагань і об'єктивно хороших результатів діяльності. Оцінне ставлення до дитини не корисне всім дітям, але для обдарованих дітей таке ставлення особливо небезпечне. «У мене нічого не виходить», «Я ні на що не здатний» - такі думки доволі часто з'являються в об'єктивно цілком успішних дітей. Цінність будь-яких успіхів та досягнень тут витіснено, заперечено, бо така дитина бачить себе вимогливим батьківським оком.

Ряд проблем виникає через те, що батьківська опіка часто виявляється в надмірному заохоченні дитини до якоїсь однієї сфери, наносячи шкоду іншим. Тоді дитина швидко починає розуміти, що в ній особливо цінують батьки. І може

розвиватись однобоко, засвоївши, що перемогти, стати кращим, першим - це єдиний спосіб заслужити максимум батьківської уваги. Гіпертрофована увага до якоїсь однієї здібності дитини впливає й на її самосприимання, на формування Я-концепції. Наслідком такого ставлення:

- а) талант може бути «заритий у землю»;
- б) розвивається невротичне бажання завжди бути першим;
- в) непомірні батьківські амбіції можуть викликати високий рівень агресивності та ворожості дітей.

Тому потрібно прагнути того, щоб батьки та педагоги зрозуміли: особистість цілісна і цінна саме у цілісності, усвідомлення дитиною своєї унікальності, унікальності будь-якої іншої людини допоможе їй «перемагати так, щоб інші теж вигравали». Тим самим можна уникнути невротичних тенденцій.

Оскільки здібності розвиваються в процесі певної діяльності, їх формування більшою мірою залежить від батьків, розуміння ними суті відповідних здібностей, бажання побачити їх прояви і надати необхідну допомогу своїй дитині. Головний напрям впливу - сприяння активізації навчальної діяльності з метою вияву наявних у дитини здібностей, підтримання інтересу, заохочення досягнень, підтримання впевненості у своїх силах та можливостях.